

dr hab. Maria Błaszkiwicz

Warszawa, 9 grudnia 2024

Instytut Anglistyki

Wydział Neofilologii

Uniwersytet Warszawski

Recenzja rozprawy doktorskiej Giulii Magro ““Let the Past Teach You”: An Ecocritical Analysis of Medievalism in Selected Works of Twentieth-Century United States Science Fiction”

Recenzowana dysertacja stanowi szalenie ciekawą i udaną próbę przeanalizowania szeregu dwudziestowiecznych utworów SF napisanych przez twórców z USA, poprzez pryzmat sposobu, w jaki odnoszą się do szeroko rozumianego mediewalizmu. Różnorodność tych odniesień i różnorodność rozumienia pojęcia mediewalizmu i średniowiecza w ogóle widziana jest tu w odniesieniu do takich współczesnych kierunków badawczych i kulturowych jak ekokrytyka, posthumanizm, *climate fiction* i feminizm. Jest dzieło bardzo oryginalne, odważne i wręcz frapujące.

Dysertacja składa się z pięciu rozdziałów. Są one dodatkowo podzielone na mniejsze sekcje, co bardzo ułatwia podążanie za myślą Autorki. Każdy rozdział opatrzone jest ponadto wstępem zapowiadającym kolejne tezy i kończy się podsumowaniem. Jest to również przydatne i porządkujące, może jednak prowadzić do powtórzeń i sprawiać wrażenie pewnej nadmiernej schematyczności wyводу. Z drugiej strony, może to być również po prostu efekt rygorystycznego podporządkowania się Autorki wymogom formalnym pisania dysertacji i dążenia do jak największej klarowności i porządku w pracy.

Pierwszy rozdział w sposób bardzo wyczerpujący przedstawia perspektywę badawczą, starannie definiuje podstawowe pojęcia, takie jak mediewalizm, posthumanizm, ekokrytyka, ekomediewalizm, czy, co bardzo cenne, rozszerza rozumienie terminu SF. Autorka udowadnia tu swoją świetną znajomość tematu, swoje zaangażowanie, jest też w stanie przekonująco ukazać, że wybrana metoda analizy jest z jednej strony bardzo osadzona w istotnym i nowoczesnym nurcie krytycznym, z drugiej odznacza się oryginalnością i odwagą badawczą.

Trudno tu nie zgodzić się z wyrażonym z mocą przekonaniem Autorki, że dysertacja może stanowić cenny wkład zarówno we współczesne badanie nad mediewalizmem w ogóle, a mało dotąd analizowanym ekomediewalizmem w szczególności.

Kolejne rozdziały poświęcone są poszczególnym utworom ułożonym chronologicznie i tematycznie zarazem, gdyż wybrane teksty literackie ilustrują różnorodność zjawiska ogólnie zwanego mediewalizmem. Mamy tu więc panoramę ujęć, począwszy od klasycznego już tekstu *Boroughs'a A Princess of Mars* (1917), po teksty obrazujące przemiany i lęki drugiej połowy XX wieku, w tym wątek post-apokaliptyczny, czy afromediewalizm; *The Left Hand of Darkness* Ursuli K. Le Guin (1969), *Riddley Walker* Russella Hobana (1980), *Mumbo Jumbo* Ishmaela Reeda (1972) i serię *Earthseed*, *Parable of the Sower* i *Parable of the Talents* Octavii E. Butler (1993-1998). Autorka w sposób bardzo interesujący dobrała teksty, dzięki czemu jest w stanie przedstawić całą panoramę mediewalizmów wraz z ich powiązaniem z innymi istotnymi trendami literackimi, kulturowymi i badawczymi. Mamy tu cały szereg szalenie interesujących interpretacji i wniosków, na uwagę zasługują zwłaszcza posthumanistyczne ujęcia tematu dychotomii człowiek/zwierzę, natura/kultura, oraz wszelkie rewizjonistyczne ujęcia temporalności oraz odejście w badaniach nad średniowieczem od perspektywy eurocentrycznej. We wszystkich rozdziałach widać też dbałość Autorki, by przedstawić omawiane teksty wraz z ich historycznym i kulturowym kontekstem. Na uwagę zasługują też różnorodne aspekty genealogiczne i wielką staranność w ich precyzyjnym wyjaśnieniu i zdefiniowaniu.

Niewątpliwie najsłabszym aspektem tej świetnej dysertacji wydaje się niejednokrotnie wyraźnie widoczna dominacja ideologii nad analizą. Autorka nie tylko doskonale orientuje się w przyjętej perspektywie badawczej, ale najwyraźniej przyjmuje ją za swoją, co generalnie może być i często jest atutem pracy, jednakże czasem takie spojrzenie na tekst przede wszystkim przez pryzmat teorii zakorzenionej w sposobie interakowania z kulturą w ogóle, może zaciemniać lub zubażać analizę. Widać to chyba szczególnie w rozdziale poświęconym Ursuli Le Guin. Z jednej strony mamy tu do czynienia z bardzo oryginalnym i potencjalnie płodnym założeniem badawczym, z drugiej wydaje się, że Autorka nie dostrzega rzeczywistej złożoności analizowanej powieści poddając ją dość stereotypowej krytyce przyjmującej perspektywę niewątpliwie ziemską, ignorującą rzeczywistą inność biologiczną mieszkańców Gethen. Krytykując antropocentryczność, Autorka nie może tu wyzwolić się spod panowania 'terracentryczności' jaka włada nią bardziej niż protagonistą powieści.

Dysertacja napisana jest językiem naukowym, Autorka swobodnie a zarazem precyzyjnie posługuje się terminologią z wybranej dziedziny. Jej angielszczyzna jest co najmniej poprawna, słownictwo bogate, na uwagę zwraca dominująca prostota składniowa, mamy tu przewagę zdań krótkich, co potęguje wrażenie stanowczości i pewnej lapidarności stwierdzeń, jednoznaczności i pewności stawianych tez.

Z przyjemnością stwierdzam, że rozprawa doktorska dr Giulii Magro ““Let the Past Teach You”: An Ecocritical Analysis of Medievalism in Selected Works of Twentieth-Century United States Science Fiction” spełnia ustawowe wymogi stawiane pracom doktorskim i wnoszę o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Maria Błaszkwicz